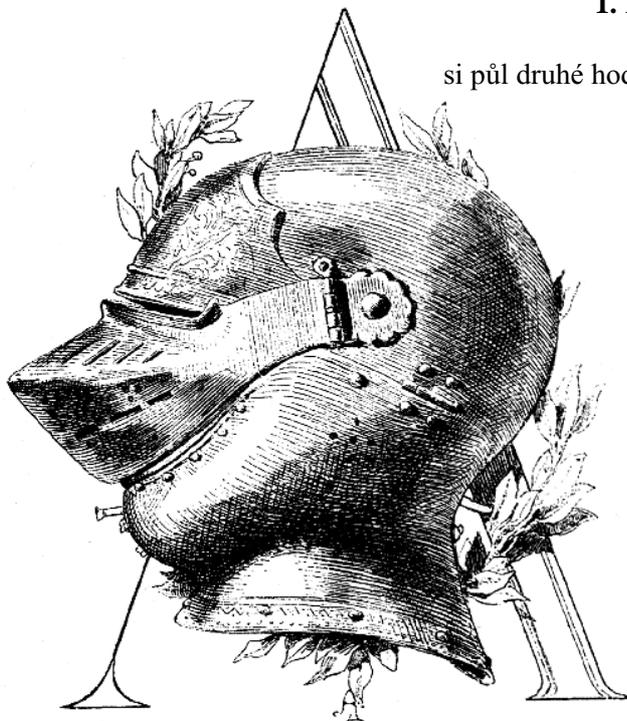

Pořešín od západu.

POŘEŠÍN HRAD.

1. Popis.

si půl druhé hodiny severně od Kaplic spatřuje se největší ssutina v tom okolí, zřícenina hradu Pořešína. Od štace Kaplické jde se k ní po vlnovité hornatině na vsi Rozpoutí a Pořešín Velký. Mnoho paloukův, pole, sem tam malá vesnička neb samota, stranou neb před námi borky a v pozadí vysoké hory, toť ráz této krajiny. Scházejíce k této vsi dychtíme již z daleka uviděti starý hrad, ale třeba projíti celou vesnicí i kousek za ní, nežli první zdi spatříme. Jeť Pořešínský hrad mezi vysokými a lesnatými stráněmi tak uschován, že jej uvidíme teprv, když sestupujeme povolně k řece Malši. Kráčíme po hřbetě ostrohu skalnatého, který k řece vybíhá a ustavičně se snižuje; nicméně jest hradiště ještě vysoko nad zelenými břehy a dvorcem "Podhradským," který stojí v jižní debřině, položeno. Trojím příkopem překopán jest ostroh, dělic se takto na dvoje předhradí a vlastní hrad.

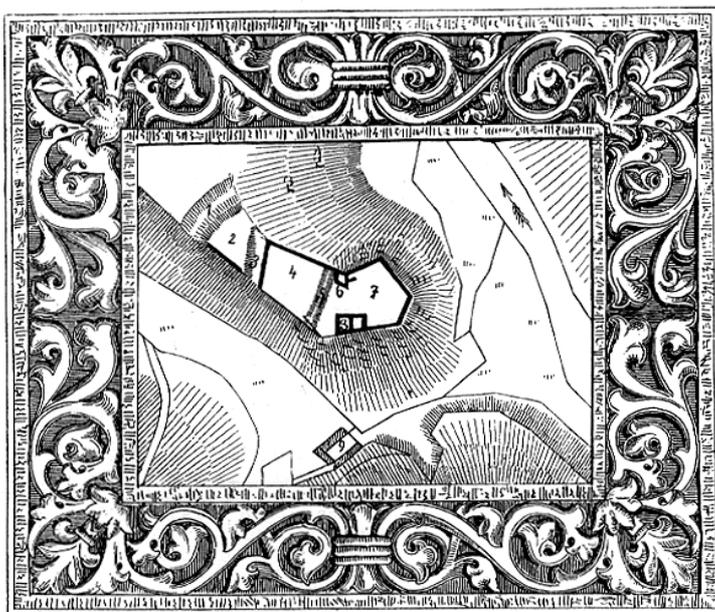
Za *prvním příkopem* ještě dosti hlubokým jest prostranství neveliké, nízkou suchou travou porostlé aneb drobným kamením pokryté. Zde od těch, kteří staré památky nelítostně ničí, nejhůře řáděno. Jest tu již málo zbytků, ačkoliv před 40 lety ještě rozeznati bylo,

že stávala nad branou hrubá čtverhranná věž. Ve zdi, která se mezi *prvním* a *druhým příkopem* nachází, spatřují se cihly, poukazující k tomu, že povstala později nežli ostatní části. Snad posunuta ohrada z jistých potřeb o kus dále za původní předhradí a zdělán potom nový příkop. Za *druhým příkopem* jest *druhé předhradí*, v němž spatřují se zbytky přepevných hradeb. Rozměrem svým rovná se skorem *vlastnímu hradu*, jenž stojí na opyši ostrohu. Zde se zachovaly nejznamenitější památky Pořešína: zdi

POŘEŠÍN HRAD.

kolik sáhův vysoké s okny vylámanými, zbytky hradby, která hrad v pětihranu zavírala, a spodní část věže čtverhranné, která stávala nad branou k její ochraně. Posud v této lze pozorovati otvor, kde brána bývala, a vedle ní záhadnou chodbičku, od zadu napřed v polokruhu vybíhající. Snad to byla nějaká vyhlídka, určená pro vrátného a zatočena proto, aby se skrze ni do vnitřku stříletí neb házeti nemohlo.

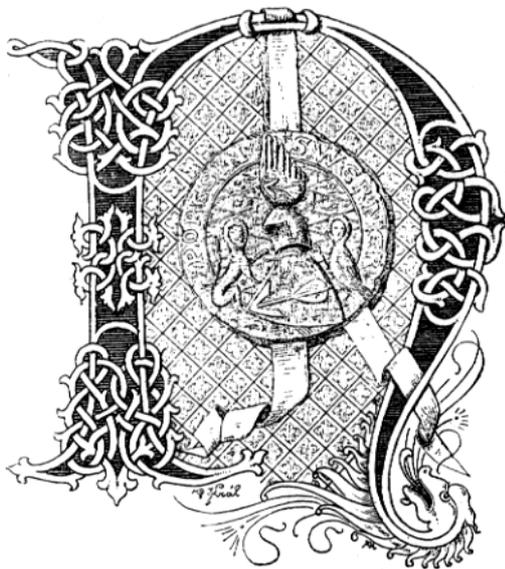
Pořešín jest, jak již dil a když jich měl již dosti, od jiného silnějšího aneb chytřejšího loupežníka napaden a statkův, svobody a cti zbaven byl. Avšak takového tu nic nebylo, jak níže ukázáno bude.

Plán Pořešína: 1. První příkop; 2. přední předhradí; 3. druhý příkop; 4. zadní předhradí; 5. třetí příkop; 6. místo brány do 7. hlavního hradu; 8. palác; 9. Podhradský. Svah nad čísly 1.-7. jest obráceně kreslen.

řečeno, ukryt mezi samými lesními stráněmi. Modernímu, starobylého živobytí neznalému pozorovateli, jenž vědomosti své jen ze knih romanticky naladěných vážil, ukazuje se jako hrad loupežný. Vzpomíná sobě všecku tu hrůzu, jíž se byl dočetl, jak lakotný pán strahoval na kupce po cestách a s bohatou kořistí se na hrad navrátil, oběť svou hladem umožil a potom po kolik dní vesele kvasil a hodoval; jak poklady hroma-

2. Pes a sokol.

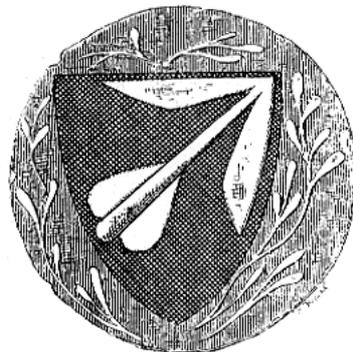
a pečeti Verněře z Pořešína roku 1364 spatřuje se pod přilbou křídlem a šípem ozdobenou štít trojhranný šikmo položený, po jehož stranách obou jsou sokol a pes. přilbu držíce. ¹⁾ Jako jest přilba a štít znamením, že Verněř zvláště a stav jeho vůbec byli třídou vojenskou a k válečnictví jako prvnímu svému povolání se znali, tak mají značiti pes a sokol, tyto oba štítovníci (schildhalter), že nejmilejší zábavou šlechty v čas míru byly hony a lovy. “Malálič kratochvíl v lovích s sokoly, s jestřáby, s krahuji, s ohaři, s chrty, s vyžlaty, v běhu komonstva a v křepkosti i v skocích zvířat rozličných, onde ono hbitá, ono prudká, ono křepká ?” dí Tomáš Štítný. Neříkalo se právu tomu bez příčiny *zvůle* (herrlichkeit) čili svoboda; neb sedlák, který pasti na kuny lícel aneb ptáky do poklopcův chytal, neměl *zvůle*, nýbrž zvolí bylo, když pán si vyjel z domova na koni s chrty a sokolem, doprovázen jsa hlasitým štěkáním psův věžníkův, kteří dychtivě z budek vyskakovali, závidíce tovaryšům svým radostné skoky za bránu.

Sokol, jehož hlavními známkami jsou síla, obratnost, odvaha, žádost po kořisti a ušlechtilé nošení, s oblibou zvláštní byl potřebován při honbách již od dob nejstarších. Cvičený pták míval velikou cenu, tak že na př. Filip August král Francký, město Akkon obléhaje, za krásného sokola, který mu uletěl, obleženým 1000 dukátův dáti připovídal, a přece za to ptáka neobdržel. Přáním Čechův byli sokolové nohou modrošedých, zvláště mladiství, již také prodáváni do ciziny; neb český sokol byl ucedlný, lidí milovný, ušlechtilý a odvážný, jež ani smrt neodstrašila, a největších sokův z pactva se nebál. *Chytali sokoly* na vysokých kopcích tímto způsobem: Od ptáčníka skrytého jde hezký kousek daleko provázek, k jehož konci jest navnaděn holub přivázaný; v blízkosti jest ostrížek aneb jiný podobný pták, kterýžto sokola ze zdáli spozoruje a křehotem přítomnost vrahovu oznamuje. Asi v prostřed mezi ptáčníkem a vnadou jest kroužek a při něm sklopec tenetný, jež ptáčník jiným provázkem

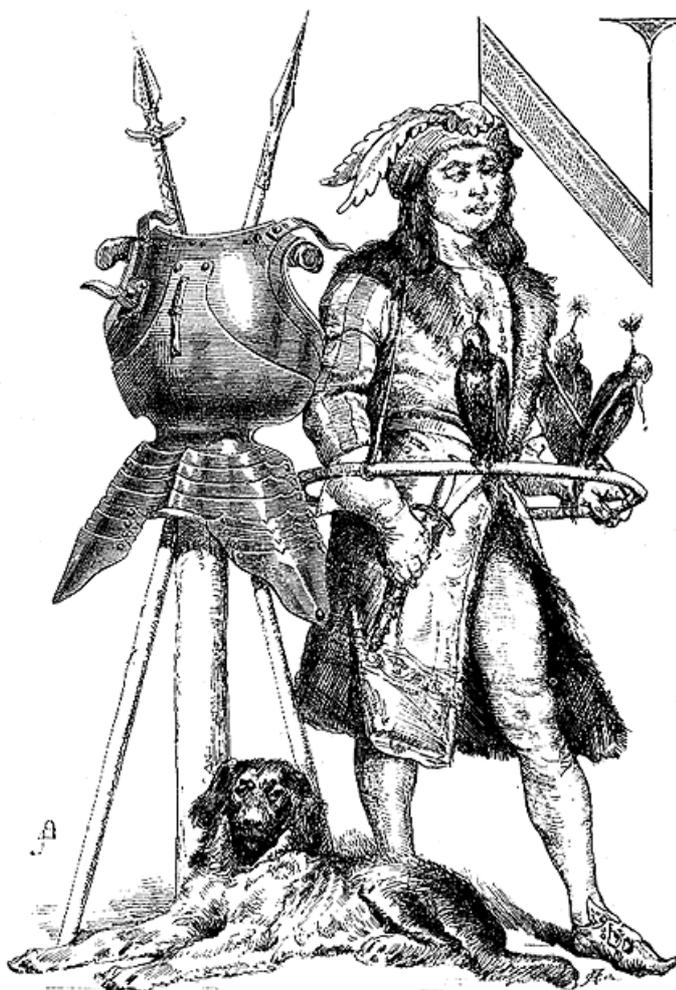
1) Millauer vykládá ten erb tak, že byl Verněř lovčí pánův Krumlovských, ale toť pouhá domněnka.

POŘEŠÍN HRAD.

zavřítí může. Jakmile dal ostřížek návěští, potruhuje číhař holubem, aby se pozdvihoval. Sokol krouží vzduchem obyčejnými oklikami, vráží na holuba domnívaje se, že jej již má ve spárech, ale v tom zatáhne ptáčník provázkem, holub i se sokolem, který jej vši mocí ve spárech drží, octne se brzo u kroužku a po zatažení druhého provázku jest čilý, mladý a mohutný dravec sítěmi pokryt a obestřen. S radostí jej ptáčník vymotá z osidel a zakukliv mu hlavu, do klece k tomu připravené živého uzavírá. Nyní nastává bujnému synu přírody přetrpké učení. Tři dni musí o hladu pobýti, nad to ani se nevyspav mimo čas žraní v kukli zůstávati, potom se cvičiti, aby uměl pánu na ruku létati a napřed mrtvé, potom živé ptáky, volavky a zajíce chytati. Ještě dříve než sokola ukrotili předkové naši *krahujce*, tak že jím již po témdni na ptáky, kteréž on obzvláště dobře pronásledovati umí, vrhati (t. j. pustiti jej na zajíce, když se mu lovec přiblížil a jej ušval) mohli. Jelikož však honba taková jednotvárnou se stávala, cvičili *jestřáby* a *raroxy*,¹⁾ aby také zajíce a jiná větší zvířata sami uhoniti dovedli. Byloť sice obtížnější tyto divoké, zlovolné, krvelačné a nevlídné ptáky ukrotiti, ale užitek byl za to tím větší. Krotký jestřáb rozuměl pánu svému tak jako cvičený pes, mnohý skrotl tak, že volně, beze všeho poutka, se stromu na strom poletuje, lovce doprovázel, až mu vyslíděním nějakého ptáka práce začala.

Pečeť Příbyslava z Pořešína r. 1337.

a hradech svých drželi Čeští páni ve 14. století drahně jestřábův a jim podobných ptákův. Rarozí byli velmi váženi a kupováni od číhařů, kteří je na vysokých horách u Loun a Roudnice chytali. R. 1562 dne 26. července psal arcikníže Ferdinand Kateřině Rausendorfové, kteráž plnomocníku jeho ve skupování ptáků překážku činila, poroučeje jí takto: “aby Janovi Hruškovi dotčené dva raroxy bez prodlévání odeslala, kteréž on podle slušnosti zaplatiti má, a jemu v tom dále překážky žádné nečinila, nýbrž dopustila, aby on z té hory, kteréž v držení jsi, tak jakž předešle nám takové ptáky skupovati a sem odeslati mohl.”

Chudší zeman vzal si na levou ruku sokola sám, bohatší pán měl své sokoláře, avšak každý, kdo sokola na ruce držel, měl silnou rukavici, aby se drápy sokolovými nepoškrabal. Sokol na honbu přistrojený měl na hlavě kukli a na noze poutko, k němuž byl přivázán provázek. Uviděl-li lovec nějakou zvěř, vrhl na ni sokolem, t. j. odňal kukli a pustil sokola, který hleděl zvěř letem tak předčítí, aby na ni shora uhoditi mohl. Obyčejně míval pán také chrty sebou, kteří sokolovi pomáhali, když nemohl zajíce neb nějaké větší zvíře zmoci. Bylo-li mnoho sněhu, bylo lepší štváti zajíce sokoly, nežli chrty. Doma sedával sokol na jakémsi bidle.

Záliba mnoho psův držeti přišla do Čech od západu, když ve 13. století po způsobu francouzském a německém hrady stavíce, také živobytí

západnímu navykli. Proti těmto západníkům horlil spisovatel Kroniky Boleslavské: že počali staří týti doma jako vepři a mladí s ohaři honiti, a co dříve holotě (čeládce) náleželo, toho prý nyní šlechtici se chytali; již prý neměli tak čistý dům, jako dříve, kdež psy s holotou ve zvláštní dům odloučili. Za kratochvíli a česť měli, když o ohařích mluvití mohli, brzo prý chudli a “pro psí smrad” mřeli. Příkladem jim byl král Václav I., jenž mnoho psův choval a takořka v lesích přebýval. Že “se psy rád

1) Viz. tab. vet. n. 353.

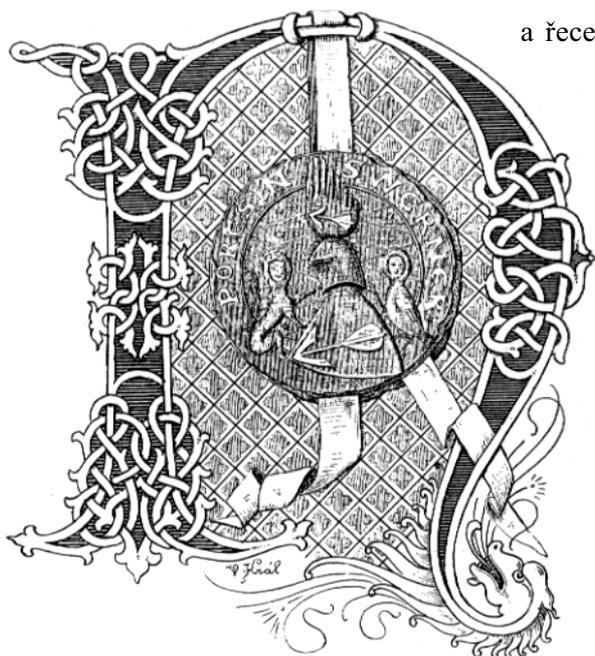
POŘEŠÍN HRAD.

bydlel," domníval se lid, že jej proto noha bolela. ¹⁾ Záliba ve psech u panstva po všechna léta se udržela a mnohému na dobrém psu více záleželo, než na veliké summě peněz, jakož se i stávalo nezřídka, že panující knížata naše pány o darování psů prosili.

Psi chovaní na velikých i malých hradech, ale v nestejném počtu, jak totiž důchody držitelům dovolovali; ale nejméně několik všude bylo, poněvadž se každý pán honbou obveseloval. *Věžníci*, t. j. domácí psi, kteří byli k hlídání, připjati byli na řetězích ke psí boudě a na noc se pouštěli, aby mohli na přehradí a parkánech přebíhati. Ostatní psi zavřeni bývali ve chlívků dřevěném, jemuž se říkalo *psinec* a ve kterém to asi hezky nevypadalo podlé přísloví "zima jako v psinci." Psi bývali druhu trojího. *Ohaři* neb ohařici byli z nich největší, jsouce pouze k honění a pronásledování zvěři; hlas jejich byl hřmotnější a říkalo se proto, že řijí. Před honbou svazovali je po dvou neb několika řemenem, který se nazýval *svora*. *Chrtův* užívalo se k oblíbenému tehda štvání; také ty smykali na řemeny řečené *smečky*, kdykoliv je ze psince před bránu vyvedli a teprva na honbě je pojednou zapouštěli. Třetímu druhu psův honících říkalo se *vyžel*, *vyzelec*, *vyžlík*, *vyžník* aneb i *vyžle*, *vyžlátko* a *vyžlice*; tito se také do smeček smykali. Byli k tomu, aby slídili a čmuchali, kudy zvěř běžela, aneb ji v brlohu vyslídili. Byliť velikosti rozličné, nejmenší z nich, totiž *vyžlátko*, bylo tolik, co náš jezevčík, pročež se také povídalo pořekadlo:

Často malé vyžlátko
za liškou padá v dupátko.

Staří potřebnost těchto psův naznačili slovy: vyžel slídí a hledá, ohař honí, chrt stíhá a dostihuje. Poláci měli v 16. století takové přísloví: "Stavěcí pes hladový, chrt pokorný a vyžlenec rváč bývají dobří." Také říkali: "Hřibě turecké, vyžle německé a dítě šlechtické nejlépe vychovati; neb kuň turecký dražší, vyžlenec německý vycvičenější a šlechtic za vychování nejděčnější."

3. Osudy hradu. ²⁾

a řece Malši hustě se rozkládali statky, které držel mocný rod Bavořicův erbu střely; nebo kromě Strakonských, kteří tu největší statky měli, seděli tu Boršovští, Srdovští či Újezdští, Pořičtí a Komaričtí. Jeden z pánův Strakonických, a to, jak se víře podobá, *Bavor III. ze Strakonice* založil hrad při Velkém Pořešíně. Na novém hradě byl purkrabí Jan ze Vracova; když pak r. 1312 z toho úřadu odstoupil, prodal mu Bavor vsi Vyněždo a Sviníhlavu za 74 hřiven stříbra. Novým purkrabím stal se tehda jakýsi Vojta. ³⁾ Od panství Pořešinského daroval potom pan Bavor (r. 1315) vsi Svince, Skřídla, Mojné, Žaltice a Černici klášteru Korunskému; za to obdržel pan Bavor pohřeb v klášteře a pokládán až do jeho zrušení vedlé krále Přemysla II. za předního dobrodince a fundatora kláštera. ⁴⁾ Asi v ten čas, když se zběhlo dotčené darování, postoupil Bavor panství Pořešinského strýcům svým *Verněřovi*, *Rackovi* a *Přibíkovi* bratřím z *Vitějovic* a obdržel od nich směnou hrad Vitějovice, kterýž k panství Bavorskému připojil ⁵⁾; bratří pak řečení byli předky pánův z Pořešina, kteří také štělu na štítě nosili.

Přibík daroval kdysi klášteru dominikánů v Budějovicích část vsi Dubu u Blanského, avšak na tu výminku, aby ročně o každých sudých dnech, pak na den sv. Edvarda (13. října), kteréhož manželka jeho Zdeňka byla zemřela, konečně i na den, kdy on sám zemře, mše zádušní zpívané sloužili. ⁶⁾ On i bratří jeho od těch dob, co se usadili v jižních Čechách, jako služebníci a přátelé rodu Rožemborského se připomínají; Verněř byl roku 1322 při prodeji hradu Choustníka, r. 1337 byl purkrabí na Krumlově a pánům zdejší s bratrem Přibíkem ještě r. 1348 sloužil. ⁷⁾ Synem některého z nich byl *Valkoun z Pořešina*,

1) Fout. rer. Boh. III. 166-167, 171. 2) Pomůckou Heber's Burgen V. 188 a Millauer, die Ritter von Poresching im Süden Böhmens, Prag 1823. 3) Roku 1315 následoval jakýsi Jan (Pangerl, Gold. Urk. 59). 4) Arch. Třeb. Pangerl G. U. 53. V 17. věku zřídili mniši oběma mausolea, jež posud stojí. 5) Pangerl, Hoh. Urk. 66. 6) Millauer (str. 17-18) uvádí k tomu datum 1312, 16. listop., což se nesrovnává s tím, co nahoře řečeno. Také úvod jeho na str. 12 jest nijaký. Srov. Pangerl, G. U. 60, 65. 7) Arch. Třeboň. Pangerl, G. U. 90, H. U. 93, Urkdb. d. Land. ob. d. E. 30.

POŘEŠÍN HRAD.

který se r. 1351 připomíná. Potomci bratří byli od sebe dílní; na Pořešíně byli, jak se zdá, synové neb vnukové Rackovi. ¹⁾

Vývod pánův z Pořešína.

N. z Vitějovic

Verněř 1315-1348			Racek 1315		Přibík 1315-1348		
Přibík z Osova 1361		Brum 1361	?	Valkoun 1352	Přibík 1363-1381		Verněř z Pláně 1352-1381
Markvart z Pořešína 1358-1406				ψ Přibka	Přibík z Desk 1358-1403		Ješek 1358-1369
Jaroslav 1384 † 1404	Přibík 1380-1386	Petr 1384-1392 ψ Eliška	Racek 1387 † j. 1410 ψ Stranka	dcera ψ Jiřík z Tímé 1416	Zikmund Bíláhlava z Desk 1416 † j. 1465	Jan Bíláhlava 1417-1445 ψ Barbora	Markéta 1465-1466
				Jan Bíláhlava 1465-1482	Přibík 1482	Jeremiáš † j. 1473	Anna ψ Mašek z Podstropnice

Potomci Přibíkovi byli bratří *Přibík* a *Verněř*, z nichž tento již r. 1352 se připomíná. ²⁾ Podlé vůle n. otce svého, jenž jim rozkázal, aby každoročně klášteru dominikánů v Budějovicích 4 kopy platu vydávali, zavázali a zapsali se r. 1364 dne 2. srpna k této povinnosti a nad to prodali plat Smilovi ze Křemže, aby i on dotčenému klášteru dobrodiní činiti mohl. ³⁾ Roku 1363 byl prodal Přibík ves svou Omleničku, později seděl na Pláni (věžovate ?), po níž také nějaký čas se nazýval, a prodal Pláni menší r. 1366 klášteru Vyšebrodskému. ⁴⁾ Pokud víme, prodal všechny své dědiny; páni z Rožemberka koupili od něho r. 1367 Konratice, r. 1375 vsi řečené Fridreichs a Nawar, a dědiny své v Pořešinci, Ravní a Podolí prodali oba bratří r. 1381 strýci svému ⁵⁾ Markvartovi. Pozdější zmínky jsme o nich nenašli. Také potomstvo Verněře staršího na životech a statcích velmi sešlo. *Přibík* a *Brum* synové jeho seděli na dvoře Osovském u Kaplice a prodali roku 1361 ves svou Nažidla pánům z Rožemberka, ačkoliv *Brum* ještě tehda let neměl. ⁶⁾

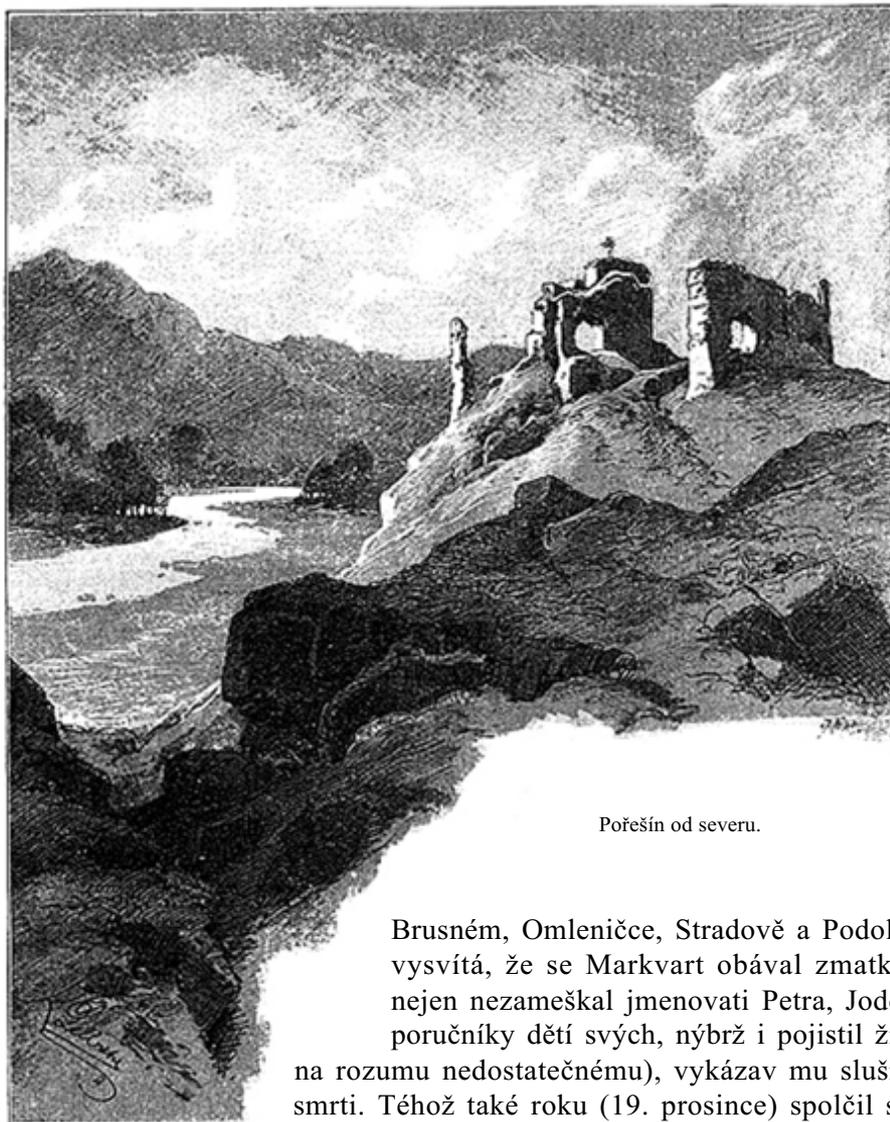
Ve středu téhož století vládli Pořešínem bratří *Markvart*, *Přibík* a *Ješek* z *Pořešína*. Ti se r. 1358 (24. února) všemi dědinami svými spojili, ale tak že *Ješek* po celý svůj život nemohl ze spolku tohoto vykročit bez vůle ostatních bratří, a jen tehda, kdyby se všichni děliti chtěli, mohl se také táhnouti k svému dílu. Dědiny jejich společné byly: hrad Pořešín, ves a jiná ves Pořešín (malý), městečko Kaplice, vsi Děd-

Zbytky brány na Pořešíně.

1) Cod. mon. Mariae Vallis. V písni o bitvě u Kresčaku (Fout. rer. Boh. II. 238), která má pramálo historického jádra, vypravuje se, že pan Valkún z Pořešína věda, že boj ctná novina, dá ne jednu prudkú ránu, vždy se boda po svém pánu. Balbin (Miscell. dec. II. lib. I. p. 54) dodává, že v tom boji padl. 2) Jako Přibíkův syn (Ludewig Rel. MSS. IV. 279-285). 3) Archiv muzejní. Verněřova pečeť již popsána. Na pečetě Přibíkově jest štít trojhranný křížem rozdělený, dvě pole jsou mřezované a ve dvou jsou střely. Srov. i u Millauera str. 23. 4) Archiv Novohr. Pangerl, H. U. 136-137. Roku 1367 prodává dědiny v Konratcích nazývá Markvarta a Přibíka bratřimi ze zdvořilosti. 5) Arch. Třeboň., rel. tab. I. 469. Verněř z Pořešína byl r. 1384 na vysokých školách Pražských, oddav se právnictví (Millauer 31). 6) Arch. Novohr. Je-li tento Verněř starší totožný s Verněřem r. 1315, nechceme tvrditi. Markvart nazývá jej r. 1375 strýcem svým a poněvadž zbožná jeho přání vykonával, soudíme, že již potomci jeho vymřeli. Také držel Markvart již r. 1369 dvůr Osovec.

POŘEŠÍN HRAD.

Pořešín od severu.

Brusném, Omleničce, Stradově a Podolí. ³⁾ Z několika zápisův r. 1369 vysvítá, že se Markvart obával zmatkův nějakých po smrti své, neb nejen nezameškal jmenovati Petra, Jodoka a Jana bratří z Rožemberka poručníky dětí svých, nýbrž i pojistil živobyť Janu bratru svému (snad na rozumu nedostatečnému), vykázav mu slušný důchod z panství až do jeho smrti. Téhož také roku (19. prosince) spolčil se některými dědinami svými, a to dvorem popl. Osovcem, dědinami v Rozpoutí a Výhni s Janem Borovcem z Mezipotočí a dědinami tohoto v Zahrádce, Zubčicích, Výhni a Deskách. ⁴⁾

Roku 1370 dne 1. listopadu pan Markvart s bratrem svým Přibíkem klášter Vyšebrodský všech platův sprostil, kterému jménem cla z potravin rozličných v městečku Kaplici platívali. ⁵⁾ Roku 1371 koupil dědiny a plat ve Zvíkovci, avšak prodal r. 1372 ves Třítež u Pláně věžovaté a les nad Plání malou. ⁶⁾ Roku 1375 daroval "na poručení a rozkaz milovaného strýce svého Verněře z Pořešína dobré paměti" 2 lány v Zubčicích panenskému klášteru v Krumlově. ⁷⁾ Tehda se byl bratr jeho Přibík oddělil a na vsi Dskách (za Kaplicí u Ličova) se usadil. Roku 1373 svědčil Přibík s bratrem svým Markvartem, když Kamaret z Kyselova dvůr Brusný prodával. ⁸⁾ Roku 1401 prodal důr svůj v Plavnici knězi Mikuláši biskupu Ladimířskému do života za 60 kop. ⁹⁾ Po r. 1403 nikde v pamětech se nevyskytuje. Od něho pocházejí pozdější páni z Pořešína, kteří na Plavničce a Dskách seděli.

V ten čas seděl ještě na hradě Pořešíně bratr Přibíkův Markvart, jsa roku 1381 hofmistrem u dvora císařové Elišky, ¹⁰⁾ a kupoval a prodával mnohé dědiny v okolí. Tak koupil r. 1381 od strýcův svých Verněře a Přibíka dědiny v Pořešinci a Podolí a ves Raveň, ¹¹⁾ a dokoupiv r. 1383 ves Zvíkovec, prodal ji (r. 1387) Janovi z Rožemberka. ¹²⁾ Klášteru Krumlovskému prodal (r. 1388) dědiny v Krasejově, Korunským dal (r. 1390) vsi Raveň a Osov směnou za Smrhov ¹³⁾ a klášteru Vyšebrodskému propustil

kov, Zubčice, Plavy, Třítež, Netřebice, Rožnov, Malikov dvůr poplužný s lánem dědiny, vsi Strádov, Skoronice, konečně jednotlivé lány ve Hřebeni, Puchtíkově, Zahrádce, Horšově, druhém Strádově, Podolí, Brusi, Výhni. ¹⁾ Ješek tuto připomenutý žil ještě roku 1369 a zemřel tuším bez dědicův. Později se přece Přibík od bratří svých oddělil a zvláštní linii rodu svého založil.

Markvart objevuje se nám od roku 1360 jako purkrabě na Rožemberce ²⁾ a od těch dob jako svědek v přemnohých pamětech; r. 1363 převedl choť svou Přibku s věnem jejím, která měla na Zubčicích, Netřebicích, Stříteži a Puklici, na dědiny tytéž a ještě přidané k nim dědiny v Dědkovicích, Pořešíně, Pořešinci, Rožnově,

1) Rel. tab. I. 425. 2) Purkrabí tu zůstal až do r. 1375. Pangerl, H. U. 121, 124, 125, 133, 139, 148, 154, 158, 167, 196, G. U. 141, 144. 3) Rel. tab. I. 431. Jakožto svědek čte se také r. 1361 v prodeji vsi Nažidel, r. 1364 v prodeji Omleničky (archív Novohr.) a r. 1366 v prodeji vsi Sedlce u Soběslavě (archív Třeboňský), r. 1367 v listu arch. Novohr., r. 1368 v archivu Budějov. 4) Rel. tab. I. 436-437. 5) Pangerl, H. U. 149. 6) Archív města Krumlova. 7) Millauer, str. 25. 8) Archív Třeboňský. 9) Kniha zápisův města Budějovic c. II. list 15. "Přibík rytíř z Pořešína - - Markvart bratr můj." Srov. Pangerl, G. U. 235. 10) Tomek, Děje Prahy I. 53. Viz i tamže III. 202. 11) Rel. tab. I. 469. 12) Archív města Krumlova a Novohradský. Roku 1386 byl patronem v Blanském (Lib. conf. IV. B 4). 13) Arch. bibl. Pražské, Pangerl, G. U. 196, 203, 207, archív Budějov. Roku 1392 prodal ves Strádov. (Rel. tab. I. 545.) Neznámého roku prodal Zubčickým robotu. (Archív Novohr.)

POŘEŠÍN HRAD.

a daroval clo, které se na silnici jdoucí skrze ves Blanské a tak zvané Volanky platívalo. Roku 1400 koupil les Mezihohří u Poříče od Buzka z Maškovce a syna jeho Racka a r. 1402 les u Záluží od týchž a Viléma ze Stradova. Konečně prodal r. 1403, jsa na hradě Pořešíně, témuž klášteru mlýn pod Nažidly, při čemž byl přítomen Racek z Dluhé, jinak z Markvartic, purkrabě na Pořešíně. ¹⁾

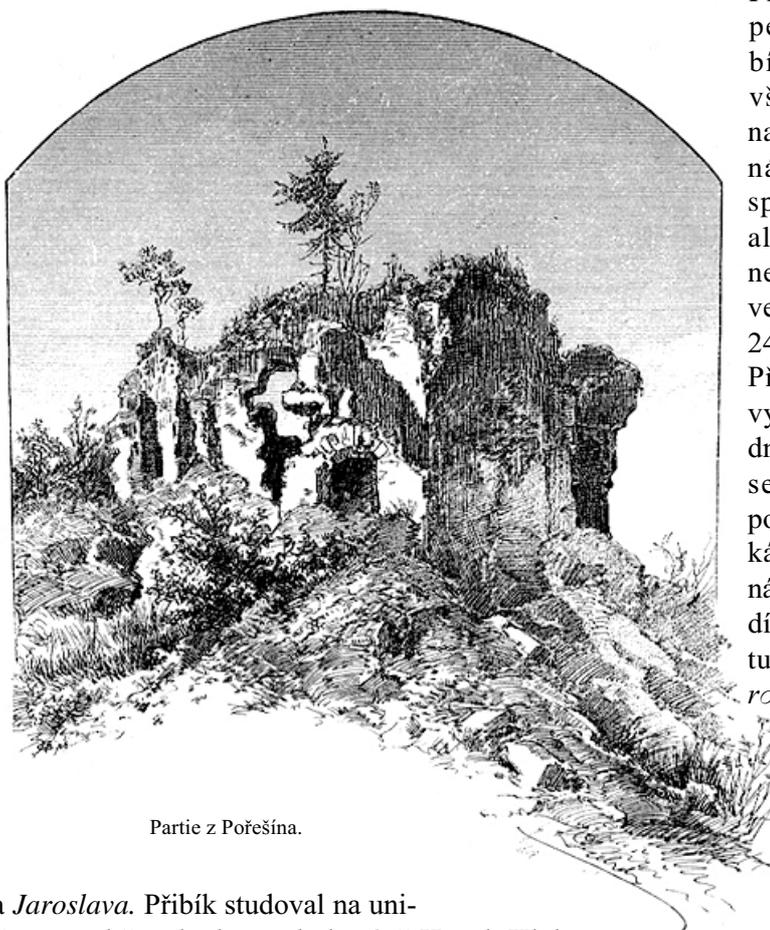
Kapličtí měli jej dlouho v laskavé paměti. Neb pan Markvart založil zde při farním kostele čtvrté kaplanství, kterémuž nadání posud Markvartovské se říká, také jim udělil r. 1382 dne 6. prosince první výsadu. Podivuhodné při tom jest, že nebyl samotným držitelem tohoto města, nýbrž, že s ním byli pány jeho *Jan z Maršovic* rodem Vítkovec a erbu růže a syn jeho *Hroch*. Ti tři páni Kaplickým prodali za 36 ½ kopy městské právo, jehož Budějovice České užívaly, a s tím i právo, aby o statcích svých svobodně řídit mohli. A poněvadž Markvart roku 1387 dne 28. září dotčenou výsadu sám a sám u přítomnosti bratra svého Přibíka a syna Racka obnovil, vidí se nám, že část tu Maršovských přikoupil. ²⁾

S Kaplickými postavil se také na soudě duchovním, ač tehda drahně let věku svého měl. Byliť se Kapličtí vzepřeli a nechtěli faráři Vácslavovi povinné desátky z polí svých vydávati. Tu vypověděl r. 1397 Jaroslav z Pořešína kanovník Pražský jakožto mocný opravce nad stranami, že jsou povinni Kapličtí z lánu dávatí kbelec (tinam) pšenice a tolikéž ovsa, a ti lánové že mají vyměření býti na ten způsob, jako byli při dvoře Tězkovském neb Rybnickém. ³⁾ Naposled byl Markvart mezi živými r. 1406. ⁴⁾

Markvart měl, pokud víme, čtyři syny:

Racka, Petra, Přibíka a Jaroslava. Přibík studoval na universitě v Padově. Když se tu zdržoval, zbaven byl právě Hynek Kluk z Klučova děkanství kostela Pražského pro přidržení se vzdoropapeže Klimenta VII. Avinonského; i uděleno jest r. 1380 děkanství uprázdňené nějaký čas rektorem university právníků Pražských. R. 1402-1403 byl administrátorem in spiritualibus an byl tehda stolec arcibiskupský prázděn, a zemřel r. 1404. ⁶⁾ Dějin Pořešína se týkají jen osudy ostatních dvou bratří, Racka a Petra. ⁷⁾

Syn Petr byl již r. 1384 při letech a pojal k manželství jakousi Elišku, jíž otec jeho toho roku 600 kop na městečku Kaplici věnoval. Potom se oženil syn druhý, Racek, pojav k manželství Stranku, jíž také otec jeho r. 1399 na platu 50 kop z městečka Kaplic vycházejícího, aneb kdyby nestačilo, k tomu ještě na Pořešinci a Žďáře vsích svých 500 kop gr. věnoval. ⁸⁾ Oba páni neměli valného zdraví a není ani známo, zdali otce svého přečkali; potomky měl jedině Racek. Poručníkem nad sirotky Rackovými a zbožím jim náležejícím stal se *Hroch z Maršovic*. Jako poručník podával r. 1410-1415 kněze ke kostelu

Partie z Pořešína.

kardínalem legatem Pileem ve jménu papežovu našemu Přibíkovi. Poněvadž se však tento z Padovy navrátiti obmeškával, následovali jakožto správcové in spiritualibus kanovník Beneš a Vácslav Moravec po sobě, a teprve 24. května r. 1381 náš Přibík jako děkan se vyskytuje. Než 9. ledna r. 1386 poděkoval se z úřadu tohoto a poněvadž se v památkách více nepřipomíná, soudíme, že v mládí zemřel. Musíme se tu také zmíniti o *Jaroslavovi z Pořešína*, jenž byl r. 1384 kanovníkem kostela Pasovského a proboštem Litoměřickým, ⁵⁾ r. 1388 až do r. 1404 kanovníkem kostela Pražského a jakožto doktor práv také

1) Pangerl, H. U. 213, 235, G. U. 312, arch. Budějov. Millauer 24-25. 2) DZ. 553, B 17, B 19. Oba listy dány na Pořešíně. 3) Lib. erect. XII. a f. 71. 4) Od r. 1398 několikrát jako svědek (Pangerl, G. U. 313, 328, H. Z. 241-243). 5) Lib. conf. IV. A. 25. 6) Lib. erect. XIII. a f. 123., Millauer str. 33, Tomka děje Prahy III. 176, V. 103, 108, 130, 229. O příbuzenstvu jeho se sice nemluví, nicméně myslíme, že byl synem Markvartovým. 7) Rel. tab. I. 545. 8) Rel. tab. I. 497, 582. Petr připomíná se naposled r. 1392. (Pangerl, G. U. 207.) Racek přichází v pamětech až do r. 1400. (DZ. 553. B 19, Pangerl, G. U. 203, 313, archiv Budějov.)

Blanskému, r. 1412 dne 10. srpna stvrdil se syny svými Janem a Hrochem list daný Kaplickým r. 1387, an jim byl shořel. ¹⁾ A poněvadž požáry a ohni veliké škody vzali, učinil jim r. 1415 dne 18. května výsadu takovou, aby na královu berni nedávali více než 20 kop gr. ²⁾ Vladařem na Pořešíně byl ještě r. 1416. Markvart byl totiž před lety provdal dceru svou za rakouského pána Jörg v. Tirna a na místě věna dal mu plat 20 liber peněz na vsi Blanském. Ale poněvadž se vsi té a platu později zase zmocnil, dopisoval o to kníže Albrecht k Čeňkovi z Vartemberka, žádaje ho za přímluvu u Hrocha a spolu-držitelů vsi Blanského, aby Jiříkovi po právu učinili. ³⁾

V ty časy asi dorostl *Markvart z Pořešína*, jak se zdá, potomek Rackův, o němž nahoře povídáno, že sirotky zůstavil. O něm máme jen jedinou zprávu. R. 1418, 1. května totiž Markvart jako jistec, Hroch z Maršovic a Jan syn jeho jakožto rukojmě zapisovali dluh 100 kop Kamaretovi ze Žirovnice a Zbynkovi otci jeho. ⁴⁾ Brzo potom zemřel Markvart a s ním vyhasla docela linie Pořešínská. ⁵⁾ Že se úmrtí Markvartovo před r. 1423 zběhlo, dokazuje popravčí kniha v archivě Třeboňském, jež nám mimo to i zajímavou zprávu podává, jak se kališníci o Pořešín pokoušeli. R. 1423 ve čtvrtek po sv. Vitališi vyznal zločinec jeden na mukách, že nějaký Matěj a Jan z Prachatic “za nebožce Markýše na Pořešíně byli a ten hrad měli Žižkovi zraditi.” Osudy Hrochovy, jenž potom Pořešín dědičně ujal, nejsou známy; postavení jeho v jižních Čechách uprostřed statkův Rožemberských přinutilo jej bezpochyby přidržeti se strany katolické, k čemuž jej i nutkaly staré dědičné zásady rodu Pořešínského, který věrně býval oddán domu Rožemberskému. V bouřích tehda vzešlých zemřel Hroch, a synové jeho *Jan a Hroch mladý* (jinak Hrošek) následovali před r. 1434 v držení panství. Nástupcové jich, nám neznámí, prodali hrad Oldřichovi z Rožemberka.

Oldřich z Rožemberka zkusiv nepřáteli svými všeliká příkoří na panstvích svých, umínil si zabezpečiti se proti něčemu podobnému. Pročež sobě vymohl od

Zbytky krbu na Pořešíně.

císaře Zikmunda list královský, daný v Bazileji r. 1434, 27. února, jímž mu král daroval všechna svá práva královská (t. j. odúmrtí, která mu náležela po smrti Janově a Hroškově). Z listu tohoto dovídáme se, že Oldřich hrad Pořešín s panstvím od tehdejších držitelův koupil. Více pak z téhož listu vysvítá, že Oldřich obává se, aby se hradu kališníci nezmocnili (timensque periculum ab ecclesiae aemulis), hrad z gruntu sbořiti a s zemí srovnati rozkázal. ⁶⁾ Od těch čas jest na Pořešíně jen zřícenina.

Dovodění práva odúmrtího u soudu dvorského protáhlo se, poněvadž po Albrechtovi krále v zemi nebylo, až do nastoupení krále Ladislava. Ten daroval r. 1454, 28. března právo své po Markvartovi, neb po komkoliv jiném k hradu Pořešínu, městečku, vsím a podacím Oldřichovi z Rožemberka. ⁷⁾ Odpírali tomu

1) Lib. conf. VI. R 2, VII. E 18, DZ. 553, B 19. (Hroch v. Marschwitz fürmund und verweser der Kinder und der güter zu Poreschyn.) Roku 1410 připomíná se také v listě Korunském. (Pangerl, G. U. 359.) Že se nazývá poručníkem sirotkův Markvartových (lib. conf. VII. E 18), jest omyl písařův. 2) DZ. 553, B 21, “Hroch z Maršovic sedění na Pořešíně.” List dán na Pořešíně u přítomnosti synův Jana a Hrocha. 3) Arch. Třeboň. Pořešín tu slove Paruschin. 4) Archiv Novohradský, Millauer p. 34.

5) Zůstala ještě druhá linie, která sídlila na Dskách a od Přibíka, bratra Markvartova, pocházela. *Jan z Pořešína* řečený *Kaplice* (Přibíkův syn) byl r. 1417 písařem úřadu podkomorského (Tomek, Praha III. 9, V. 44, 74, Lib. III. Vet urb. Prag. f. 75), a pojav k manželství Barboru vdovu po Janovi holiči, dostal s ní dům blíž kláštera sv. Kříže v Praze ležící, který r. 1425 prodal. T. r. byl předním písařem Většího města Pražského. (Tomek, Základy I. 217.) Bratr jeho *Zikmund* připomíná se poprvé r. 1416 (DD. 15. f. 221). Roku 1431, 20. dubna svědčí *Jan a Zikmund z Pořešína* v listě, jímž prodává Blaha Milec z Mikolův dvůr u Mikolův Šimkovi z Hradiště (archiv Novohradský). Tito oba bratři se potom oddělili, r. 1440. Jan seděním v Plavnici přijal hotové peníze a Zikmund podržel statek v Dskách. (Archiv města Krumlova.) Jan dotčený, jemuž pro šediny jeho Biláhlava říkali, prodal r. 1444 dědinu v Blanském a s bratrem svým připomíná se do r. 1445. (Archiv Novohr. Pam. arch. XI. 640, arch. č. III. 60.) Zikmund zemřel před rokem 1465, zůstaviv syny *Jana* řeč. *Biláhlava* a *Fřibíka*. Jan připomíná se poprvé r. 1466, jsa pánem na Dskách; r. 1474 prodal plat v Rožnově (Arch. Novohrad., r. 1482 dva poddané v Blanském faráři Černickému (Pangerl, G. U. 617). Před r. 1482 rozdělil se s Přibíkem o statek Dsky a poněvadž při dělení se na něco zapomnělo, pěkně bratrsky se r. 1482 porovnali. (Archiv města Krumlova.) Teta jejich a dcera Přibíkova *Markéta z Pořešína*, bydle v Krumlově, potvrdila poddaným svým “v Rožnově vedlé Kaplice” les v Hajišticích, ježž byli předkové jejich od Přibíka, otce jejího, koupili a z něho si již z části luk a pastvišť nadělali. Po Janovi Plavnickém zůstal syn *Jeremiáš* a dcera Anna, která se později vdala za Maška z Podstropnice. Když Jeremiáš zemřel, provolány jsou r. 1473 dvory kmecí, kteréž měl v Pořešíně a v Plavnici, za odúmrtí královskou a dány Janovi Vraždovi přes odpory Anniny, která se táhla k dědictví jakožto sestra Jeremiášova nedílná. I Jarohněv z Úsuší, služebník pánův z Rožemberka, že odpíral tehda provolání (DD. 16 f. 199). Viděti z toho, že Jeremiáš dědicův po sobě nepožůstaviv, jakožto poslední svého rodu zemřel. Ještě se pak k r. 1493 Jan z Pořešína uvádí, ale letopočet ten by tuším měl zníti spíše 1463. (Millauer 35 z Březana) Roku 1529 zemřela paní Markéta z Pořešína a pohřbena v Bubovicích. Znak její byly dvě střely křížem položené. V tituláři r. 1534 nikde ani toho jména ani rodu se nepřipomíná. S hradem upadl také rod ten, jenž z něho pošel.

6) Archiv Novohradský a Millauer str. 10-11, “castrum confregit et solatenus prostravit.” 7) Archiv Novohradský.

POŘEŠÍN HRAD.

Jan z Pořešína a bratr jeho Zikmund. ¹⁾ Aby pro veliké stáří Oldřichovo zmatky nepovstaly, přijal Oldřich syna svého *Jana* na pravý spolek. Z neznámých příčin protáhlo se rozhodnutí sporu až k r. 1462, kteréhož král Jiří znovu právo své dal *Janovi z Rožemberka*, a nyní teprv se věc trochu urychlila. Nález stal se na soudu dvorském r. 1463 o svatém Jiří, a právo přisouzeno Janovi z Rožemberka k celému panství mimo toliko třetinu patřící Zikmundovi řeč. Bíléhlavě a 140 kop věna. Nálezem tímto dáno Rožemberskému za právo, poněvadž někdy Markvart, Přibík a Ješek bratří z Pořešína spolčili se dědictvím svým a potom zapsáno jest při dskách, že Markvart a Ješek propustili jsou třetí díl Přibíkovi bratru svému, a potom že Rožemberský provedl jest dskami, kterak ti bratří věnovali, prodávali, aniž v tom jména Přibíkova podlé nich není, že tedy byl Přibík, otec Zikmunda odpírajícího, dílný od bratří svých. Po náleze tomto zveden jest Jan z Rožemberka na veškeré panství a odhádáno mu v 600 kop gr. mimo třetinu Zikmundovu a věno 140 kop roku 1465 okolo sv. Řehoře. ²⁾ Dědiny odhádané byly hrad zbořený Pořešín ³⁾ a městečko Kaplice s domy, krčmami, mlýny, clem, vsi celé Velký a Malý Pořešín, v Blanském dvory kmecí, v Žáru dvory kmecí, s mlýny, jedním pustým pod hradem a druhým řečeným Hudkův (*secundo dicto Hudkonis*), Zubčice, Výheň a Netřebice vsi celé, ve Výhni dvůr poplužný řečený u Dědkův, v Rozpoutí ves celá s podacím v Blanském. Před tím (dne 25. února) byl předstoupil Jan z Desk, syn Zikmunda Bíléhlavy, jenž se byl s pány Rožemberskými o nápad královský na Pořešíne soudil, s Markétou tetou svou před pana Jana a sám sebe a bratří i sestry své osiřelé jemu poručil prose, aby jim pán toho horším nedal požití, což jest otec jich proti němu soudem vedl, a že mu i s jeho chudým statkem (Dskami) sloužiti chce. Dobrotivý Jan slíbil mu dáti 100 kop, a Bíláhlava za to připověděl, co by jemu, bratřím a sestrám po předcích, jmenovitě Přibíkovi z Pořešína nebo otcí jeho Zikmundovi na zboží Pořešínském náleželo, že to pánu ve dsky vloží. ⁴⁾

Nějaký čas zůstalo panství Pořešínské samostatné, záhy však přivtěleno jest k Novým Hradům, při nichž pak bez přerušení zůstalo. *Jan z Rožemberka* potvrdil r. 1466 výsady Kaplických a slíbil je při právech jejich zachovávatí. Jinou výsadu obdrželi Kapličtí r. 1482 od krále Vladislava, aby okolo města míli vzdálí sladův se nedělalo a řemesel nebylo, a tu výsadu jim opatřil Vok a Petr bratří z Rožemberka. ⁵⁾

1) Tím není řečeno, že by jim bylo všechno panství patřilo, nýbrž oni měli po předcích svých dědictví, které kdysi k hradu Pořešínu patřilo, a poněvadž se dědictví to dle starých akt (zde z r. 1358) a ne dle skutečného svého nynějšího objemu vyměřovalo, musili podílu svého hájiti. 2) Akta o těch věcech jsou v DD. XVI., 249 a XXIII., K 13, hostina krále Ladislava též u Millauera str. 11 a nález soudu v arch. č. I. 442. 3) *Castrum ruptum Pořešín*. Heber nerozuměv proceduře u desk dvorských zbytečně mluví na str. 190 proti závažnému svědectví Millauerovu a neznaje s dostatek dokladův, samovolně si vymyslíl nové bratří tři (kteří prý se tehda spolčili), užívaje v tom archivu česk. I. 442. Vůbec jeho genealogie jakož i Millauerova jest špatná. 4) Liber obliq. I. f. 219 (v archivu Třeboň.), Březanův výtah. 5) DZ. 553. B 22, B 25. V popise panství Novohradského r. 1541 připomíná se Pořešín zámek pustý (Pam. arch. X. 343-350), v registrech téhož panství r. 1613 "tři tvrže zbořené v spanilých místech, z nichž jedna u Pořešína." (Arch. Třeboň.)

